

כמות שהוא³⁴ מכניסה, ועל כן מברך המוציא, כלומר מה שאדם מכניס בארץ, הקדוש ברוך הוא מוציא. ואם תקשה, והרי פולין ועדשין וזרעונין וכל מיני קטנית, שאדם זורען, והקדוש ברוך הוא מוציאן כמו שהן, מברכין עליהן בורא פרי האדמה³⁵, ולא פלוג רבנן ז"ל לברוכי עליהו המוציא. והנכון בעיני, כי באמת מברכין על החטה בורא פרי האדמה, כמו שמברכין על הענבים בורא פרי העץ, וכשעושין מהן יין, מברכין בו פרי הגפן, משום דאשתני לעלויא. וכן בחטה, אם יכסוס אותה, מברך עליה בורא פרי האדמה, וכשנעשה לחם, מברך המוציא לחם מן הארץ, כאילו הוא בעצמו הוציא הלחם מן הארץ³⁶, דאין³⁷ בגרגיר החטה שום פסולת, שאף הסובין ראוי עם הקמח מעורב, שכן עני אוכל פתו בעיסה בלושה³⁸, אבל בענבים איכא פסולת הרבה, וצריך לעשות בו כמה דברים, עד שיהא ראוי לשתותו.

ירושלמי³⁹, עד כמה יפרוס, פירוש כמה ירצה לאכול. ר' חנניא ור' מנא⁴⁰, חד אמר [עד⁴¹] כזית, וחד אמר פחות מכזית. הלכך משמע דברכת המוציא כשאר ברכות הנהנין היא, (ואמרינן) [ואמרו⁴²] אסור לאדם שיהנה מן העולם בלא ברכה, ומברך על פחות מכזית המוציא⁴³, וכן על פחות מרביעית, מברך בו בורא פרי הגפן. ויש אומרים⁴⁴ דעל פחות מכשעור אינו מברך רק שהכל, דברכת הנהנין היא. ובשם רב אחא גאון ז"ל⁴⁵ מצאתי, דעל פחות מכשעור אין צריך לברך אפילו שהכל. ובשבת⁴⁶ ויום טוב⁴⁷, בוצע על שתי ככרות שלמות, דכתיב⁴⁸ לחם משנה, והוא קרא יתירא, דמדכתב רחמנא⁴⁹ שני העומר לאחר, לא אצטרך למימר לחם משנה, אלא ודאי לאשמועין דחייב לבצוע על שתי ככרות שלמות הוא דאיתא. ויש נוהגין⁵⁰ לבצוע התחתון לא העליון. ואנו

דבר שאין בו. 34 בד"ר ובס' המנהגות: "שהיא". ובא"ח כלפינו. 35 כמשנ"ת להלן סי' קמו (ח"ח עמ' שה). 36 כ"כ הא"ר סי' קסז אות ד בשם רבינו. 37 בא"ח: "ראי". 38 שבת עו. ושם: עיסה בלוסה. וברש"י: מעורבת בסובה ובמורסנה. 39 ברכות רפ"ו 40 בירר לפנינו: ר' חנא ור' מנא. ובא"ח שם אות כא (דף ל טור ב): ר' חמא ור' מנא. ובד"ר: ר' חנניה. 41 כ"ה בד"ר ובירר ובא"ח. 42 כ"ה בד"ר. ברכות לה. 43 להלן סי' קמו (ח"ח עמ' רצא) כתב רבינו: ויש לברך על הכל תחילה, ואפי' נתכין לאכול ולשתות כל שהוא, ואע"פ שהוא פחות מכשעור, טעון ברכה לפניו, ואין טעון ברכה לאחריו בפחות משיעור, כדאי בירר. והתוס' (סוכה כו: ד"ה ולא) והרא"ש (שם סי' טז) כתבו עפ"ד הירר שעל פת פחות מכשעור ג"כ מברך המוציא. וכ"ד הרשב"א (ברכות לו:). וכ"כ הבי"י (סי' קסח) בשם רש"י (פ"ג הל' יב). וראה בעינים למשפט ברכות לט. (תוד"ה בצר) שכ"ד רוב הפוסקים, וכמש"כ הא"ח בשם הגאונים. (ולע"ע ל"מ בא"ח שם כן, אלא רק כמש"כ רבינו כאן). שו"ע סי' קסח סעיף ט: פת גמור אפי' פחות מכזית מברך עליו המוציא. וראה עור להלן הערה 221 והערה 587 והערה 699. 44 כ"כ העינים למשפט (שם) גם בשם הר"י. 45 כ"כ הבי"י (ר"ס רי) בשם רבינו. (ושם בשם: רב אחא "משבחה". וכ"ה בא"ח). וכתב שם שאין כן דעת

כל הפוסקים. וע"ש במור וקציעה מש"כ ראיות לדברי רב אחא. (וראה בעינים למשפט (שם) מש"כ בשם רבינו שעל פחות מכשעור א"צ לברך כלל אף לפניו. ומשמע שם שאין כוונתו למש"כ רבינו כאן בשם רב אחא). 46 שבת קי: רמב"ם שם פ"ז הל' ד שו"ע ר"ס רעד. [וכ"כ רבינו להלן סי' לא (ח"ב עמ' קנא)]. 47 רמב"ם שם. [וע"ש בכס"מ מקור ד"ז]. שו"ע ר"ס תקכט. [וכ"כ רבינו להלן שם וסי' מט (ח"ג עמ' קסא) ור"ס עו (שם עמ' רנה)]. 48 שמות טז, כב. 49 שם. (וכ"כ בתו"ת שם בשם רבינו). וראה בדברי דוד להט"ז ז"ל שם שכתב לפרש דרשת חז"ל (הובא ברש"י) שאותו היום היתה הפת משונה בריחה וטעמה, דהא דלא דרשו כן לעיל (שם ה) עה"פ והיה משנה וגו', לפי דהכא יש יתור דכתיב אח"כ שני העומר לאחר. [ואמנם כבר עמד בזה החזקוני שם: ממשמע שנא' לחם משנה, איני יודע שהוא שני העומר, ומה ת"ל שני העומר לאחר, שני העמרים ליום המיוחד שהוא שבת. לכך הלמ"ד בקמ"ץ. לאחר, המבורר המיוחד]. וע"ש בדברי דוד שכתב עוד לפרש כפילות הלשון, להורות שלא נתכוונו ללקט כפל ביום השישי, ולא נודע להם הכפל עד אחר המדידה. 50 כן לשון הרשב"א בתשובותיו (ח"ז סי' תקל). וכ"כ הבי"י סו"ס רעד בשם רבינו, ושכן נהגו גדולים, ושכן נכון לעשות ע"פ הקבלה. וכ"כ הדרכ"ז בתשובותיו (ח"ג

ויעוד כתב שם, מחייבי כל ישראל לאכול ג' סעודות בשבת⁵⁸. ונהגו הקדמונים⁵⁹, להפסיק בשחרית בין סעודה לסעודה, ופורסין מפה, ומברכין ברכת המזון. ויש מי שעומד מן השולחן, והולך לטייל חוץ לבית או בתוך הבית, ואומר פרק אחד או משנה אחת או מזמור⁶⁰. ומנהג יפה הוא⁶¹, דפריסת מפה מקרי הפסק, לגבי חבורה שהיו מסובין וקדש עליהן היום, דפורסין מפה ומקדשין⁶².

בסוה"ס). וכ"כ הב"י (סי' רסג) בשם רבינו. [נא"ח דין שלש סעודות אות ו (דף סג טור א)]. שו"ת הרשב"א שם בשם: הרא"ש ז"ל. וראה להלן סי' לא הערה 42 בשם הראשונים כן. 58 שבת קיז: רמב"ם פ"ל מהל' שבת הל' ט שו"ע סי' רצא. [וכ"כ רבינו להלן סי' לא (ח"ב עמ' קנ)]. 59 כ"כ הר"ן (שבת דף מג: בדפי הרי"ף) בשם בעל הלכות שאפי' מפסיק באמצע הסעודה ופורס מפה ומברך והדר שרי המוציא ואוכל כביצה ומברך, שפיר דמי. וכ"כ הטור (סי' רצא) בשם הרא"ש בתשובותיו (כלל כב סי' ד). וע"ש שכתב כן גם בשם רבותיו שנהגו כן, וליכא בזה משום מרבה בברכות שלא לצורך, כיון שעשה כן לכבוד שבת. [וע"ש בב"י בשם תשובות הרא"ש (שם סי' יג) שמ"מ אין לדרוש כן בציבור]. וכ"כ שם בשם מהר"ם מרוטנבורג (תשב"ץ סי' כא). ולהלן שם (עמ' קנא) כתב רבינו: דבר ישראל חייב למיכל תלת זימנין בשבתא, חדא ברמשא, וחדא בצפרא, וחדא בערביתא. אי נמי לאפסוקי בין מיכלא למיכלא. והא"ח (שם) כתב בשם הר"ש שהמפסיק בין סעודה לסעודה שחרית טעות הוא בידם, ומשלש סעודות לא יצא. וכ"כ בשו"ת הרשב"א שם. וכ"ד התוס' (שבת קיח. ד"ה במנחה). וכ"כ הא"ח גם בשם הר"פ. וראה להלן שם הערה 361 בשם עוד ראשונים כן. שו"ע סי' רצא סעיף ג: אם נמשכה זמן סעודת הבוקר עד המנחה, יפסיק הסעודה ויברך בהמ"ז ויטול ידיו ויברך ברכת המוציא ויסעוד, ונכון הדבר שאם לא היה עושה כן וכו'. 60 בא"ח: או מזמור אחד. וכ"כ השב"ח (סי' צג) שכן היה אביו ז"ל נוהג שהיה מפליג קמעא בקריאת מזמור קטן כגון ה' רועי לא אחסר. (וע"ש שמ"מ פריסת מפה לא אשכחן בשום דוכתא דהוי הפסקה, אלא להכירא בעלמא). 61 כ"כ הב"ח (שם) בשם המרדכי שטוב להפסיק מעט ביניהם שלא ליטול ידיו מיד אחר בהמ"ז. וכ"כ שם (ובפרישה סק"ח) בשם מהרש"ל שהמנהג להפסיק מעט בדברי תורה או בטיול קצת. ואותם שנשארים במקומם לא יצאו ידי חובתם, דהוי כסעודה אחת - מג"א שם סק"ו. 62 פסחים ק. וכ"כ רבינו להלן שם (עמ' קנ).

נוהגין לבצוע העליון⁵¹. ורב דבצע אכולא שירותיה⁵², פירש ה"ר שמואל ב"ר דוד ז"ל⁵³, משום דקא דריש שתהא הבציעה⁵⁴ פי שנים משאר ימות החול.

ובתנחומא⁵⁵ מצאתי, כל מילי דשבת כפול. שני כבשים, מזמור שיר ליום השבת⁵⁶, לחם משנה, זכור ושמור. ונראה שהמנהג על זה להדליק שתי נרות. כל זה מחבור ה"ר אשר מספר המנהגות⁵⁷.

תקסז

סו"ס תקפב) שיש לבצוע בשבת ויר"ט הכיכר התחתון בעוד שהעליון עליו, ושכן מנהגו, וכן דרך בעלי הסוד יודעי חן. וכ"כ בשו"ת ראש יוסף (הל' פסח דף נח:). שו"ע ר"ס רעד: ובצוע התחתונה. וכתב הרמ"א שם: ודוקא בלילי שבת, אבל ביום השבת או בלילי יר"ט בוצע על העליונה. (ועל מש"כ שם: ודוקא בלילי שבת, צוין שם עה"ג שהוא ד"ע, ומש"כ: אבל ביום השבת וכו', צוין שם כן בשם רבינו וההגה"מ). וראה בכה"ח שם אות ב שאנו אין לנו אלא קבלת האריז"ל שקיבל מאלוהו הנביא שאין חילוק בזה בין סעודת היום לסעודת הלילה, ותמיד צריך לבצוע העליון. 51 לשון הרשב"א שם: ואנו נהגנו לבצוע מהעליונה. וכ"כ ההגה"מ (פ"ח מהל' חו"מ על נוסח ההגדה אות ז). וכ"כ הב"י (שם) בשמו ובשם רבינו. וכ"כ האריז"ל (שעה"כ דף עב: הו"ד בכה"ח סי' רסב אות ב). וכ"כ הב"ח (סי' רעד, ותמה שם ע"ד השו"ע שפסק שבוצעים על התחתון, וע"פ הקבלה, ואיך יהיו עוברים על דין התלמוד שאין מעבירין על המצוות. והט"ז (שם סק"א) כתב שנוהג כשמברך על התחתונה מניחה קרוב אליו יותר מהעליונה, ונמצא שפוגע תחילה בתחתונה, ואין כאן מעביר על המצוות כלל). 52 ברכות לט: ושם: רב זירא בצע אכולא שירותא. ובשו"ת הרשב"א שם: "רבא". 53 בשו"ת הרשב"א שם בשם: "ה"ד שמעון". [ובחי' הרשב"א (ברכות שם) כתב שפי' רש"י (שם) שפי' אכולא שירותא, שהיה פורס פרוסה גדולה שהיה די לו לכל הסעודה בשבת, אינו מחזור, אלא ה"פ, שבצע על כל הכיכרות שלפניו. וכ"כ שם בשם רה"ג. וכ"כ השיטמ"ק. והר"ן שם כתב ב' הפירושים. וע"ש בצל"ח מה שהקשה על פי' הרשב"א]. רמב"ם (שם הל' ג): ובשבת יש לו לבצוע פרוסה גדולה. וכרש"י. שו"ע שם סעיף ב. 54 בשו"ת הרשב"א: שתהא "אפילו" הבציעה וכו'. 55 ל"מ לע"ע. ובמדרש שוח"ט תהלים צב: כל עיסקא דשבתא כפול. וראה בשפת אמת שמיני (תר"מ) מש"כ לבאר בזה. 56 במדרש שם: מזמורו כפול, "מזמור שיר" ליום השבת. 57 לפנינו בס' המנהגות ליתא. (רק בליקוטים